

TYRIMO „NVO IR VIETOS SAVIVALDOS BENDRADARBIAVIMO“ GAIRĖS

2021 m.

Tyrimo rengėjai:

**Lietuvos sutrikusio intelekto
žmonių globos bendrija**

kartu su

**Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija**

Tyrimo vykdytojai: Kornelija Krutulytė, Aidas Gudavičius, Ričardas Diržys

Projektas finansuojamas Nacionalinių nevyriausybinių organizacijų institucinio stiprinimo projektų finansavimo 2021 metais atrankos konkuros lėšomis. Projekto pavadinimas: „NVO, jų socialinių partnerių ir valdžios bendradarbiavimo stiprinimas“.

Turiny

1.	BENDRA INFORMACIJA APIE TYRIMĄ.....	2
2.	NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ ATSTOVŲ NUOMONĖS TYRIMŲ REZULTATAI	3
3.	SAVIVALDYBIŲ ATSTOVŲ NUOMONĖS TYRIMŲ REZULTATAI.....	10

1. BENDRA INFORMACIJA APIE TYRIMĄ

Tyrimo objektas: Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“ siekdama išanalizuoti nevyriausybinių organizacijų (NVO) ir vietos valdžios bendradarbiavimo situaciją regioninių lygmeniu vykdo tyrimą „Dėl NVO ir vietos savivaldos bendradarbiavimo“.

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti NVO, dirbančių skurdo, socialinės atskirties mažinimo ir neįgaliųjų teisių apsaugos srityse ir vietos valdžios bendradarbiavimo situaciją regioninių lygmeniu ir išskirti bendradarbiavimo skatinimo būdus, pagerinti tarpusavio bendradarbiavimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti NVO, dirbančių skurdo, socialinės atskirties mažinimo ir neįgaliųjų teisių apsaugos srityse ir vietos valdžios bendradarbiavimo situaciją regioninių lygmeniu ir išskirti bendradarbiavimo skatinimo būdus, pagerinti tarpusavio bendradarbiavimą.
2. Ištirti neįgaliųjų organizacijų, ir kitų institucijų ir savivaldos institucijų atstovų nuomonę apie tarpusavio bendradarbiavimą, informacijos pasiekiamumą konkrečioje savivaldybėje apie esamas NVO, išanalizuoti NVO pagrindinius finansavimo šaltinius, NVO ir savivaldybių vaidmenį valstybės valdyme bei savivaldybių sprendimo priėmimo procesuose.
3. Remiantis atliktu kiekybiniu tyrimu, atskleisti NVO ir valdžios santykių ypatumus regioninių lygmeniu, įvertinti NVO santykius su viešojo administravimo institucijomis ir jų teisinį reglamentavimą bei praktinį įgyvendinimo taikymą, apibrėžti NVO ir savivaldybių bendradarbiavimo perspektyvas.

Tiriamieji:

- Tyrimo generalinė visuma – Lietuvoje veikiančios NVO, dirbančios skurdo, socialinės atskirties mažinimo ir neįgaliųjų teisių apsaugos srityse bei Lietuvos savivaldybių administracijos.
- Kiekybiniame tyrime dalyvavo: 259 socialinė srities nevyriausybinių organizacijos (jų atstovai) bei 62 savivaldybių administracijų atstovai iš 56 Lietuvos savivaldybių.

2. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ ATSTOVŲ NUOMONĖS TYRIMŲ REZULTATAI

Nevyriausybinių organizacijų:

- Viso tyrime dalyvavo 259 nevyriausybinių organizacijų, dirbančių skurdo, socialinės atskirties mažinimo ir neįgaliųjų teisių apsaugos srityse, atstovai iš 56 Lietuvos savivaldybių.
- Didžioji dalis atstovaujamų organizacijų veikia nacionaliniu lygmeniu (67,95% organizacijų).
- Atstovaujamų organizacijų juridinis statusas – 70,27% Asociacijų, tik 1,54% Labdaros ir paramos fondų, 23,94% viešųjų įstaigų ir 4,25% Religinių bendruomenių ar bendrijų.
- Iš visų Viešųjų įstaigų trejose (1,16%) daugiau nei 30% dalininkų sudaro savivaldybė, o vienoje (0,39%) kitos valstybinės institucijos. Vadovaujantis Nevvyriausybinių organizacijų plėtros įstatymu šios organizacijos nelaikomos nevyriausybėmis organizacijomis. Daugiausia tarp viešųjų įstaigų dalininkų yra pačios NVO bei fiziniai asmenys.

Ištekliai:

- Didžioji dalis respondentų atstovaujamų organizacijų veikia ilgiau nei penkerius metus (93,44% organizacijų) bei turi 2-5 ar daugiau įdarbintų darbuotojų (67,95% organizacijos). 25,87% respondentų teigia, kad jų organizacijose nebuvo įdarbintas nė vienas asmuo pastarųjų metų laikotarpyje. 6,18% organizacijų buvo įdarbinę po vieną asmenį.
- Net 69,11% organizacijų į pagalbą pasitelkia savanorius (30,89% organizacijų savanorių neturi). Dažniausiai organizacijose dirba iki 5 savanorių (40,15% organizacijų), 13,51% organizacijų turi nuo 5 iki 15 savanorių ir 15,44% organizacijų turi po daugiau nei 15 savanorių.
- Daugiau nei puse tyrime dalyvavusių NVO gauna patalpas iš savivaldybės lengvatinėmis sąlygomis (51,74 % organizacijų), 22,01% NVO naudojami savo patalpomis, 5,44% NVO nuomojasi patalpas rinkos sąlygomis bei 10,81% NVO visai nesinaudoja patalpomis.

Finansavimo šaltinių populiarumas

1 pav.

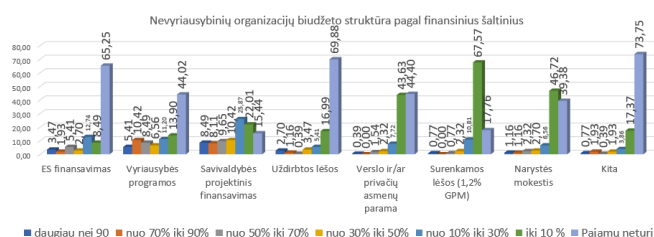
1 pav. Populiariausias nevyriausybinių organizacijų finansų šaltinis – savivaldybės – nevyriausybinių organizacijų biudžetuose gali būti matomas labai įvairiai. 15,44% NVO visai negauna savivaldybių finansavimo; 22,01% organizacijų savivaldybės lėšos sudaro iki 10% jų

metinio biudžeto; o 25,87% organizacijų turi nuo 10% iki 30% savivaldybės lėšų savo biudžete. Nevyriausybinių organizacijų, kurių biudžete yra didesnė savivaldybės lėšų dalis pasitaiko mažiau. 10,42% organizacijų savivaldybės lėšos sudaro nuo 30% iki 50% jų metinio biudžeto. Atitinkamai, 9,65% organizacijų – nuo 50% iki 70%, 8,11% organizacijų – nuo 70% iki 90% ir 8,49% organizacijų savivaldybės lėšos sudaro daugiau nei 90% jų metinio biudžeto.

Kalbant apie atskirus finansinius šaltinius, matome, kad populiariausi šaltiniai dažnai sudaro tik mažą organizacijų biudžetų dalį. Pavyzdžiui, surenkamos lėšos iš GPM ar narystės mokesčio dažniausiai sudaro vos iki 10% organizacijų biudžeto. Daugiausiai (t. y., virš 90% savo metinio biudžeto) surenka iš GPM vos 0,77% organizacijų. Labai panašiai ir iš narystės mokesčio – 1,16%.

81,85% organizacijų, dalyvavusių tyrime yra gavę savivaldybės projektinį finansavimą pastarųjų 3 metų laikotarpyje. 19,34% iš jų teigia, kad paraiškos forma yra sudėtinga, 78,30% teigia, kad paraiškos forma tinkama ar net lengva.

Socialinių NVO biudžeto sandara

2 pav.

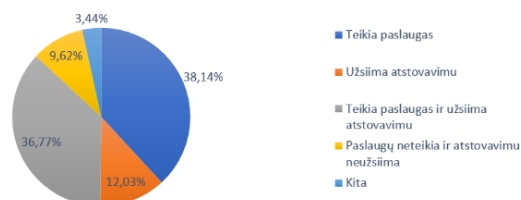
2 pav. 39,62% NVO teigia, kad savivaldybė skiria lėšų pačios NVO stiprinimui (tai gali būti reikiamos technikos ar licencijos įsigijimas, organizacijos viešinimo kampanija ar pan.). Beveik tiek pat – 36,79% organizacijų teigia, kad negali pasinaudoti savivaldybės finansavimu savo organizacijos stiprinimo tikslais. O 23,58% respondentų teigia nežinantys ar tokia galimybė yra.

Daugelis NVO (72,64%) mano, kad savivaldybė aiškiai įvardina finansavimo tikslus. 20,75% organizacijų mano kad neaiškūs savivaldybės finansavimo tikslai. Kiti (6,6%) NVO atstovai pateikia savo mintis tuo klausimu – dalinai, nežinau, kad finansavimas dažnai susijęs su paslaugų teikimu, kad tikslai ne vienodi skirtingoms tikslinėms grupėms.

Visos (100%) tyrime dalyvavusių organizacijų vieningai teigia, kad savivaldybės prašo iš jų turinio ir finansinių ataskaitų už finansuotus projektus.

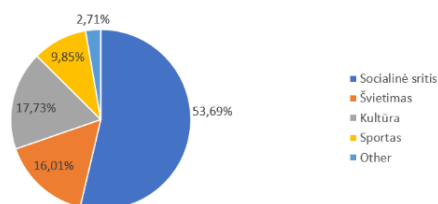
80,19% organizacijų teigia, kad savivaldybės viešai skelbia apie tai, kam skyrė finansavimą ir kokia suma. 10,85% mano kad savivaldybė kartais skelbia, o 8,02% organizacijų teigia kad savivaldybės visai neskelbia kam ir kiek buvo skirta pinigų.

Organizacijų veiklos pobūdis

3 pav.

NVO veikla pagal viešųjų paslaugų sritis

4 pav.

4 pav. 28,96% NVO teikia paslaugas, kurias apmoka savivaldybė. 57,61% iš likusių (paslaugų neteikiančių) organizacijų – norėtų teikti paslaugas savivaldybei. O 58,70% tiki, kad paslaugas gebėtų teikti, jei savivaldybė jas apmokėtų. Organizacijos įvardina pačias įvairiausias paslaugas, kurias galėtų teikti. Dažniausiai tai yra socialinės paslaugos – socialinio darbuotojo paslaugos, dienos centro paslaugos, asmeninio asistento, pavėžėjimo paslaugos, asmens higienos, psichologo paslaugos, įvairios sporto, kultūros ir švietimo paslaugos.

Nevyriausybinių organizacijų teikiamų paslaugų (savivaldybės apmokamų) sąrašas:

1. Dienos socialinės globos paslaugos institucijoje ir namuose.
2. Mokinių pavėžėjimas paslaugas.
3. Aktyvaus fizinio užimtumo ir sporto paslaugos neįgaliesiems.
4. Kompleksinės pagalbos moterims ar šeimai, kurią sudaro motina arba tėvas ir vaikas(ai), krizės atveju.
5. Pagalbos į namus paslaugos vyresnio amžiaus žmonėms.
6. Socialinio taksi paslaugas.
7. Pavėžėjimas, transporto paslaugos.
8. Vaikų dienos centrų veiklos.
9. Neįgalųjų asmenų rehabilitacija.
10. Asmens higienos paslauga.
11. Popamokinė veikla, darbas su tėvais, ekskursijos.
12. Asmeninio asistento paslaugos, įvairios užimtumo veiklos neįgaliesiems.
13. Ilgalaikė socialinė globa.
14. Užimtumo programos veiklos.
15. Nepasiturinčiųjų maitinimas, labdaros valgykla socialiai remtiniams žmonėms.
16. Nakvynės namai.
17. Laikino atokvėpio paslaugos.
18. Darbas gatvėje su jaunimu.
19. Ikimokyklinio ugdymo grupė.
20. Socialinė rehabilitacija.
21. Vasaros poilsis, stovyklos.
22. Informavimas ir konsultavimas.
23. Socialinės paslaugos žmonėms su intelekto negalia.
24. Laikinas apgyvendinimas.
25. Individuali pagalba neįgaliajam.

26. Muziejinės ekspozicijos tvarkymas ir demonstravimas.
27. Integrali pagalba, masažas, kineziterapija.
28. Pozityvios tėvystės mokymai, individualios psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijos.
29. Diabetinės pėdos profilaktinės paslaugos.
30. Socialinės priežiūros (apgyvendinimo) paslaugos - pagal naująjį katalogą - intensyvi krizių įveikimo pagalba.
31. Meninių gebėjimų ugdymo ir palaikymas.

Nevyriausybinių organizacijų atstovų įvardintos paslaugos, kurias savivaldybės užtikrina:

1. Dienos centrų paslaugos.
2. Globos paslaugos.
3. Grupiniai gyvenimo namai.
4. Laikino atokvėpio paslaugos.
5. Socialinės reabilitacijos paslaugos neįgaliesiems bendruomenėje.
6. Įvairias socialines paslaugas.
7. Socialinio darbuotojo padėjėjo paslaugos.
8. Asmeninio asistento paslaugos.
9. Pavėžėjimo, transporto paslaugos.
10. Maitinimo paslaugas paslaugos.
11. Darbo paieškos paslaugos.
12. Ugdymą, švietimą iki 21 m., integralią pagalbą.
13. Specialaus ugdymo paslaugos.
14. Įvairių įgūdžių palaikymas, stiprinimas, ugdymas ir (ar) atkūrimas.
15. Informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo paslaugos.
16. Individualios pagalbos neįgaliesiems.
17. Aktyvios ir sveikos gyvensenos skatinimas.
18. Pagalba į namus.
19. Būsto pritaikymo.
20. Visos paslaugos užtikrinamos.
21. Visas įmanomas paslaugas, dėl kurių buvo kreiptasi.
22. Savivaldybė užtikrina socialinių dirbtuvių, pagalbos priimant sprendimus ir apsaugoto būsto paslaugas taip pat per reabilitacijos ir neįgaliųjų integracijos projektus įvairias veiklas ir užimtumą palaikant ryšį su socialinės pagalbos centru NVO organizacijomis, bei kitomis įstaigomis.
23. Kompleksines paslaugas (pvz., logopedo, ergoterapeuto, kineziterapeuto ar pan), socialinį užimtumą toms šeimoms, kurių tėvai pasiruošę ieškoti tokių paslaugų ir aiškintis, kas jiems priklauso.

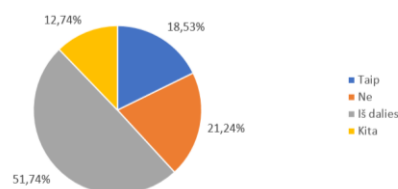
Nevyriausybinių organizacijų nuomone, savivaldybės neužtikrina ar žmonėms su intelekto negalia nepakanka, šių paslaugų:

1. Dienos užimtumo.
2. Laikino atokvėpio paslaugų tokius asmenis prižiūrintiems, Laikino apgyvendinimo paslaugos.
3. Įdarbinimo paslaugų.
4. Asmeninio asistento.
5. Psichologinės pagalbos.
6. Socialinių įgūdžių lavinimo - savarankiškumo įgūdžių formavimo ir palaikymo, darbinių įgūdžių mokymo, maisto gaminimo įgūdžių formavimo.
7. Psichoterapinių paslaugų.

8. Savarankiško gyvenimo pagal galimybes - bendruomeninių grupinių gyvenimo namų paslaugų- apsaugoto būsto paslaugų.
9. Pagalba namuose: buities tvarkymas, maisto ruošimas ir pan.
10. Transporto, pavėžėjimo.
11. Mokytojų (padėjėjų) paruoštų dirbti su sutrikusio intelekto žmonėmis.
12. Neformaliojo švietimo.
13. Trūksta pačių reabilitacinių paslaugų intelekto ir psichikos negalią turintiems asmenims, kad dirbtų tos srities specialistai. Būtų sudaromos galimybės įvairioms terapijoms gauti.
14. Aplinkos pritaikymo.

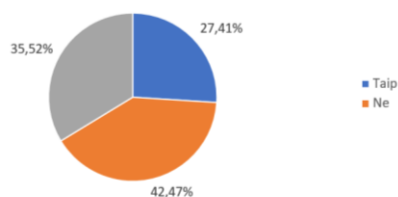
5 pav.

Ar paslaugos prieinamos sutrikusio intelekto asmenims?

6 pav.

Ar asmenys, turintys intelekto sutrikimų, gali pasirinkti gyvenamą vietą?

NVO bendradarbiavimas

- Tyrimo duomenys rodo, kad 94.21% kad NVO bendradarbiauja tarpusavyje, o 85,71% bendradarbiauja su savivaldybėms pavaldžiomis įstaigomis.
 - Bendradarbiaujama teikiant paslaugas, didinant paslaugų kokybę, atstovaujant narius(klientus), atsirenkant tinkamus projektų dalyvius, tikslinantis klientų specifinę informaciją, sprendžiant klientų problemas, konsultuojantis teisiniais

klausimais, organizuojant užimtumą, rengiant bendras šventes, taip pat dėl patalpų ir transporto ar vietos infrastruktūros gerinimo klausimais.

- Beveik pusė (49,03%) nevyriausybinių organizacijų nesusiduria su sunkumais bendradarbiaujant su savivaldybėmis arba tuos sunkumus išsprendžia.
- Tačiau (50,97%) įvardina įvairius klausimus, kaip kliūtis efektyviam bendradarbiavimui.

NVO bendradarbiavimas (sunkumai)

- Didžiausias (20,47% nuo visų įvardintų sunkumų) yra, kad NVO nepatenkinti įvairiais finansavimo klausimais.
 - Dažniausiai tai susiję su visai neskiriamu arba per mažu finansavimu jų organizacijoms. Atskirais atvejais įvardinama problema – vėluojama pervesti lėšas.
 - 10,24% šios grupės respondentų kaip problemą įvardina komunikaciją su savivaldybe. Galima manyti, kad ši problema susideda iš keleto smulkesnių –
 - (7,87% atsakymų) savivaldybės ne lygiavertiško požiūrio į NVO,
 - (7,09%) nenoras bendradarbiauti, kartu spręsti ar ieškoti bendrų sprendimų,
 - (7,09%) netenkina savivaldybės dalinimasis informacija,
 - (7,09%) – vilkinimas, sprendimų ar veiksmų nukėlimas bei
 - (3,94%) bendravimo ir bendradarbiavimo sumažėjimas dėl karantino.
- Verta paminėti kai kurias rečiau pasitaikančias bendradarbiavimo kliūtis – per didelė kontrolė, biurokratinis požiūris, savivaldybė neperka arba per mažai perka paslaugų iš NVO, savivaldybės darbuotojų nekompetencija, neįsileidimas į sprendimų priėmimą, neveikiančios NVO tarybos ir pan.

NVO vaidmuo savivaldybių sprendimo priėmimo procesuose

- Savivaldybė kvietė daugiau nei pusę (53,28%) organizacijų dalyvauti sprendimų priėmime dėl viešo intereso klausimų, susijusių su jų veikla, per paskutinius 3 metus.
- Beveik tiek pat (49,42%) viena ar kita forma (net jei nebuvo atsižvelgta į jų pasiūlymus) dalyvavo sprendimų priėmime.
- 57,53% respondentų teigiamai vertina savivaldybių informacijos viešumą teigdami, kad savivaldybė pateikia visą svarbią informaciją viešai ir prieinamai.
- 17,37% teigia, kad informacija viešinama ne visada ar sunkiai randama. Likę 25,10% teigia, kad savivaldybė neužtikrina viešos informacijos sklaidos.
- 54,44% respondentų teigia, kad savivaldybės užtikrina sprendimo priėmimo procesų skaidrumą. 8,11% norėtų didesnio skaidrumo, teikdami, kad „ne visada“, „iš dalies“, ar „galėtų labiau įtraukti NVO“, o 19,69% teigia, kad savivaldybės neužtikrina sprendimo priėmimo procesų skaidrumo.

Savivaldybių NVO tarybų veikla

- 61,78% nevyriausybinių organizacijų teigiamai vertina NVO tarybų veiklą. 16,22% - neigiamai. Tačiau net 22,01% organizacijų nėra girdėję apie NVO tarybą jų savivaldybėje. 35,52% organizacijų turi arba yra turėję savo atstovą NVO taryboje, 57,92% - nėra turėję, o 6,56% patys nežino ar jų atstovai buvo NVO tarybos nariais.
- Beveik trečdalis (31,66%) teigia, kad NVO taryba yra svarsčiusi jiems aktualius klausimus. Beveik pusė (46,72%) mano, kad NVO taryba niekada nėra svarsčiusi jiems aktualių klausimų.

- Trečdalis (32,82%) organizacijų teigia, kad NVO taryba pateikia savo sprendimus savivaldybei dėl socialinių paslaugų planavimo, 15,83% teigia, kad ne, didžioji dalis (51,35%) teigia, kad nežino ar neturi tokios informacijos.

NVO atstovų rekomendacijas dėl NVO tarybos darbo tobulinimo (NVO tarybos vertinimas 7,36 iš 10)

- Didesnių "galių" suteikimas NVO tarybai.
- NVO taryba turėtų viešinti savo sprendimus.
- Viskas turi būti skaidru, viešinama ir visiems prieinama informacija.
- Reikia kad kvieštų tapti nariu - tokių atsiras, bet matyt kviečiami tik atsirinktieji ir "kažkokiais" nežinomais būdais.
- Objektyviau rinktis NVO tarybos narius (ne tik palankius valdančiajai daugumai).
- NVO tarybos posėdžius rengti NVO atstovams palankiu metu. (Ne savivaldybės darbuotojų darbo metu).
- Taryba turėtų aktyviau ir betarpiškiau bendrauti su NVO sektoriumi jų veikimo vietose;
- NVO tarybai turėtų vadovauti ne savivaldybės, o NVO atstovas.
- Dažniausia pasikartojanti rekomendacija – NVO tarybų veiklos viešumas ir skaidrumas.

NVO atstovų rekomendacijos savivaldybėms dėl tolimesnio bendradarbiavimo

- Kad visoms NVO būtų taikomi vienodi standartai. Būna tu man patinki arba ne.
- Savivaldybei trūksta esminio požiūrio į NVO kaip partnerius.
- Yra savi ir svetimi. Savi - tai savivaldybės įstaigos, o svetimi - NVO. Valstybinės/biudžetinės institucijos turi konkurencinį pranašumą, nes jos naudojami biudžeto apmokamais resursais.
- Pagal mūsų organizacijų poreikius, finansavimas organizacijoms turėtų būti ne per socialinės rehabilitacijos projektus, o per skėtines asociacijas.
- Sudaryti galimybes NVO sektoriui perimti kai kurias paslaugas.
- Plėsti ir tobulinti bendradarbiavimo formas, labiau vieni kitus išklausti ir siekti kad neįgaliajam būtų teikiamos kokybiškos paslaugos.
- Sėkmingas bendras darbas nėra vienkartinis įvykis.

3. Savivaldybių atstovų nuomonės tyrimų rezultatai

Savivaldybių bendradarbiavimas su NVO

- Viso tyrime dalyvavo 62 savivaldybių atstovai iš 56 Lietuvos savivaldybių. Iš keleto savivaldybių gavome po kelias užpildytas anketas.
- Įdomu pastebėti, kad tų pačių savivaldybių, skirtingų asmenų užpildytos anketos turi gana stipriai tarpusavy prieštaraujančių duomenų. Pvz., vienoje anketoje nurodoma, kad savivaldybėje veikia apie 400 NVO, kitoje tos pačios savivaldybės anketoje nurodoma, kad ten veikia tik apie 20 NVO.
- Kitos savivaldybės vienoje anketoje teigiama, kad yra teikiamas NVO projektinis finansavimas, kitoje anketoje teigiama, kad projektinio finansavimo savivaldybėje nėra.
- Dažniausiai savivaldybės neturi NVO sąrašų ir neįsivaizduoja kiek NVO veikia savivaldybėje.
- Kai kurios savivaldybės glaudžiai bendradarbiauja su NVO ir aiškiai žino bent jau didžiąją daugumą aktyviai veikiančių NVO.
- Panaši situacija ir su paslaugų gavėjų sąrašais. Į klausimą „Kiek asmenų, turinčių (bet kokią) negalią (visose amžiaus grupėse), yra registruoti paslaugų gavėjai Jūsų savivaldybėje?“ 20 respondentų (32,26%) atsakė, kad nežino ar nekaupia tokios informacijos, kitos savivaldybės pateikė konkrečius ar bent apytikslius skaičius.

Projektinis finansavimas savivaldybėse

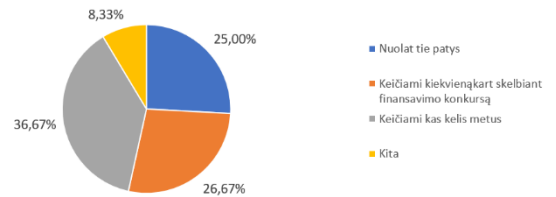
Prioritetai formuluojami pagal konkretaus savivaldybės skyriaus strateginius tikslus;	58.06%
Prioritetas skiriamas kokybiškiausiai parengtoms paraiškoms, projektų tema ir turinys nesiejamas su savivaldybės strateginiais siekiais;	46.77%
Prioritetas skiriamas savivaldybei reikalingų viešųjų paslaugų užtikrinimui;	45.16%
Prioritetas skiriamas pačių nevyriausybinių organizacijų stiprinimui (technikos įsigijimui, personalo kvalifikacijai, licencijų įsigijimui);	29.03%
Prioritetas tas, kad finansavimą gautų kaip įmanoma daugiau organizacijų;	8.06%
Kita	16.13%

Svarbu pastebėti, kad vis dar yra savivaldybių, kuriose lėšos skirstomos ne pagal konkrečius planus, poreikius ar prioritetus, o principu – kad visi gautų (8,06%). Taip pat galima matyti, kad tik mažiau nei trečdalis savivaldybių investuoja į nevyriausybines organizacijas ir stiprina jas, siekdamas turėti partnerius – paslaugų teikėjus (29,03%).

Nežiūrint kaip formuluojami finansavimo prioritetai, vis tik galima sakyti, kad NVO įgyvendinamų projektų tikslai ir pasiekti rezultatai dera su savivaldybių strateginiais tikslais (bendras vertinimas 8.56 iš 10).

Projektinio finansavimo konkursų tikslų peržiūrėjimas

Projektinio finansavimo konkursų tikslų peržiūrėjimas

7 pav.

25.00% savivaldybių finansavimo tikslai yra nuolat tie patys. Daugiau nei trečdalis savivaldybių, finansavimo konkursų tikslus keičia kas keletą metų. 41.67% savivaldybių sudaro galimybes kompensuoti savanoriško darbo išlaidas. Likusios tai laiko nepateisinamomis išlaidomis arba nepildė tyrimo anketos.

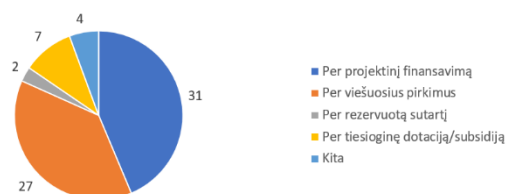
74.19% respondentų teigia, kad nevyriausybinių organizacijų tinkamai atsiskaito už projektinį finansavimą. 24.19% respondentų teigia, kad NVO atsiskaito ne visada. Tačiau visų respondentų bendras NVO atsiskaitymo už finansavimą vertinimas yra 8.75 iš 10.

NVO įtraukimas į viešųjų paslaugų teikimą

- 75,81% respondentų teigia, kad nevyriausybinių organizacijų prisideda prie viešųjų paslaugų teikimo savivaldybėje, tačiau tik 62,90% sako, kad jų atstovaujama savivaldybė perka paslaugas iš nevyriausybinių organizacijų. Tai sudaro prielaidą manyti, kad NVO pritraukia lėšų iš kitų šaltinių, kad galėtų prisidėti prie viešųjų paslaugų teikimo savivaldybėse.
- Net 37,10% respondentų teigia, kad paslaugų neperka iš NVO. Tačiau, tuomet kyla klausimas – kodėl visos savivaldybės rengia projektinio finansavimo konkursus? Konkursinis projektų finansavimas (neturėtų vykti nesitikint jokie rezultato) taip pat yra viena iš formų pirkti paslaugas. Čia greičiausiai turime skirtingas sąvokų interpretacijas.

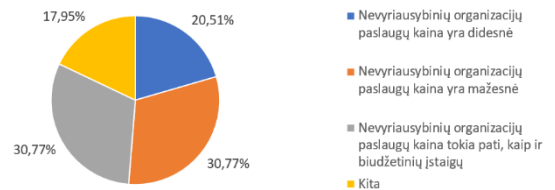
Paslaugų apmokėjimo pagrindas

Paslaugų apmokėjimo pagrindas

8 pav.

Viešųjų paslaugų kainų palyginimas tarp sektorių

9 pav.

84,62% respondentų teigia, kad yra patenkinti NVO teikiamų viešųjų paslaugų kokybe, likę 15,38% sako, kad yra patenkinti iš dalies. Nebuvo nė vieno atsakymo, kuris sakytų, kad NVO viešųjų paslaugų kokybė yra netinkama, nepateiktas nė vienas neigiamas pavyzdys.

Matome, kad savivaldybių atstovai labai panašiai vertina NVO ir biudžetinių įstaigų viešųjų paslaugų kainą. 30,77% savivaldybių atstovų mano, kad kainos vienodos, ir dar tiek pat galvoja, kad NVO paslaugų kaina yra mažesnė. 20,51% atstovų teigia, kad NVO paslaugų kaina yra didesnė, likę 17,95% samprotauja, kad neturi informacijos ar, kad ne kainoje esmė, kad svarbu žiūrėti paslaugos kokybę ir pan.

Pateikiame keletą aktualesnių respondentų nuomonių dėl NVO ir biudžetinių įstaigų viešųjų paslaugų kainų skirtumų:

- „Biudžetinės įstaigos teikia daugiau paslaugų, dažnai jos yra kompleksinės, todėl kaina išauga, taip pat biudžetinės įstaigos turi išlaikyti pastatus ir nustatytą darbuotojų skaičių, NVO šiuo atveju yra lankstesnės. NVO dažniausiai teikia pigesnes, paprastesnes paslaugas, tokias, kokios sutartos teikti pagal sutartį, priešingai nei biudžetinėms įstaigoms, NVO nepridedamos papildomos funkcijos“.
- „NVO paslaugos kaina orientuota į paslaugos sudėtį, mažesnė dalis skiriama“.
- „Dažniausiai būna nepagrįstas darbuotojų darbo užmokesčio paskaičiavimas ir jis didesnis, negu dirbančių biudžetinėse įstaigose, kas iškelia paslaugos kainą“.
- „Nėra papildomų etatų, kurie ne visada yra tikslingi. Suinteresuotumas ieškoti papildomo finansavimo iš kt. programų“.
- „Kainos NVO yra mažesnės, tačiau paslaugų kokybė nenusileidžia kitoms įstaigoms“.

Bendras visų respondentų NVO viešųjų paslaugų teikimo profesionalumo vertinimas yra 7,97 iš 10. Pateikiame jų mintis apie NVO profesionalumą:

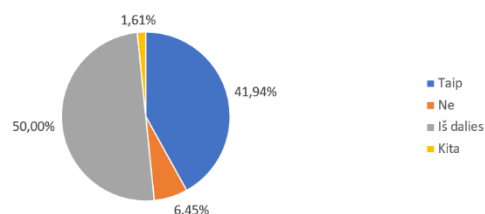
- „NVO imasi teikti paslaugas, kurioms turi kompetencijas, resursus ir kurias gali teikti, šiuo metu tai yra bendrosios paslaugos (pavėžėjimo, maisto dalinimo ir t.t.)“.
- „NVO susiduria su žmogiškųjų išteklių problema: tiek vadovų, tiek paslaugas teikiančių darbuotojų profesinės kompetencijos kai kuriais atvejais yra gana žemos. NVO vadovams trūksta kompetencijų užtikrinti sutarčių vykdymą tiek paslaugų teikimo, tiek atsiskaitymo savivaldybės administracijai srityse: pradelsimais terminais, ataskaitos teikiamos su trūkumais ir klaidomis. Tačiau pastebėtina, kad NVO profesionalumas pastaraisiais metais didėja“.
- „Naudojami nauji darbo metodai, teikiamos kompleksinės paslaugos, lankstus paslaugų teikimo grafikas“.
- „Savivaldybėje veikia daug NVO, kurios teikia profesionalias paslaugas (vaikų dienos centrai, kultūros, sveikatos, sporto ar aplinkosauginio švietimo dirbančios organizacijos)“.

- „NVO teikiamos paslaugos iš dalies profesionalios. Organizacijų teikiamų paslaugų profesionalumo užtikrinimui trūksta: 1) trūksta specialistų, galinčių dirbti su tiksline grupe; 2) trūksta NVO administravimo kompetencijų“.
- „Nepakanka administracinių gebėjimų ir pasitikėjimo, sudėtinga konkurencija su biudžetinėmis įstaigomis“.
- „NVO paslaugas teikia profesionaliai, pasitelkiant žmogiškuosius išteklius, nuolat bendradarbiauja su Savivaldybės administracija“.
- „Laiku pateikiamos ataskaitos, didelis lankančių asmenų skaičius parodo, kad teikiamos paslaugos yra kokybiškos“.
- „NVO siekia gerinti teikiamų paslaugų kokybę, lanksčiai reaguoja į besikeičiančius visuomenės poreikius. Palaipsniui pereinant prie akredituotų paslaugų teikimo, NVO siekia atitikti socialinių paslaugų teikimui kylančius reikalavimus“.
- „Nevyriausybiniuose organizacijose dirbantys darbuotojai dažniausiai yra darbuotojai iš pašaukimo, todėl užmezga stiprius ryšius su klientais“.
- „Kadangi finansavimas nėra reguliarus, NVO negali išlaikyti gerų specialistų“.

Apibendrinant galima pasakyti, kad savivaldybėse yra įvairių patirčių, tačiau atsiranda ir supratimas, kad NVO žymiai sunkiau pasiekti profesionalumo lygį kai nėra užtikrintas stabilus ir nuolatinis paslaugų teikimo apmokėjimas. Tačiau pripažįstama, kad NVO profesionalumas didėja.

Paslaugų prieinamumas sutrikusio intelekto asmenims (Savivaldybių nuomonė)

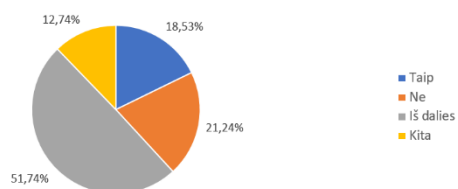
Paslaugų prieinamumas sutrikusio intelekto asmenims (Savivaldybių nuomonė)

10 pav.

NVO nuomonė

NVO nuomonė

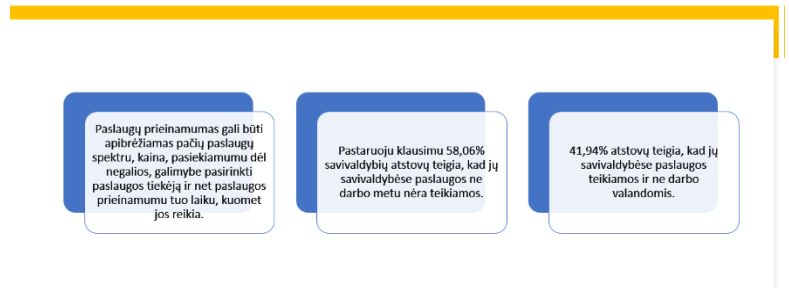
11 pav.

50% savivaldybių atstovų teigia, kad paslaugos jų savivaldybėse sutrikusio intelekto asmenims yra prieinamos tik iš dalies. Dar 6,45% jų, teigia, kad ne visos paslaugos minėtiems asmenims

yra prieinamos. 41,94% savivaldybių atstovų mano kad visos paslaugos sutrikusio intelekto asmenims yra prieinamos.

Paslaugų prieinamumas gyventojams

Paslaugų prieinamumas gyventojams

12 pav.

Savivaldybėse neužtikrinamos paslaugos

22,58% respondentų teigia, kad yra paslaugų, kurių savivaldybė visai neužtikrina; Tarp jų dažniausiai minimos yra šios:

- Grupinio gyvenimo namų.
- Savarankiško gyvenimo namai.
- Laikino atokvėpio paslauga asmens namuose.
- Apgyvendinimas apsaugotame būste.
- Dienos socialinės priežiūros paslaugų.
- Atvykimo į užimtumo veiklas.
- Socialinių dirbtuvių.
- Kitos paslaugos.

Maždaug pusė savivaldybių atstovų (53,23%), dalyvavusių tyrime, teigia, kad jų savivaldybės užtikrina sutrikusio intelekto asmenims galimybę pasirinkti gyvenamą vietą. 11,29% sako, kad savivaldybė tokios paslaugos neužtikrina. Visi likę pateikia įvairias mintis ir vertinimus šiuo klausimu – neturiu informacijos, nėra poreikio, neaiškus klausimas, klausimas sprendžiamas ir panašiai.

NVO įtraukimas į sprendimų priėmimą

- Didžioji dauguma respondentų (75,81%) teigia, kad nevyriausybinių organizacijų yra įtraukiamos į sprendimų priėmimą dėl gyventojų poreikių vertinimo ir paslaugų teikimo. 1,61% tiriamųjų teigia, kad neįtraukia, o penktadalis (20,97%) tiesaus atsakymo nepateikia.
- Trys ketvirtadaliai respondentų (77,42%) teigia, kad į strateginių planų rengimą ar strateginių sprendimų priėmimą nevyriausybinių taip pat įtraukiamos. Vos 3,23% respondentų, teigia, kad neįtraukiamos, likę teigia – „kartais“, „iš dalies“, „pagal poreikį“, ar „daug vilčių sudėta į NVO tarybą“.

NVO tarybos vertinimas

- NVO tarybą teigiamai vertina vos daugiau nei pusė (54,84%) respondentų;
- neigiamai – 3,23%;

- o 40,32% pasirinko atsakymą „Kita“, papildydami savo pastabomis – „neturime nuomonės“, „negaliu atsakyti“, „taryba neveiksni, pasyvi“, „trūksta skaidrumo“ ar „taryba nėra sudaryta“.

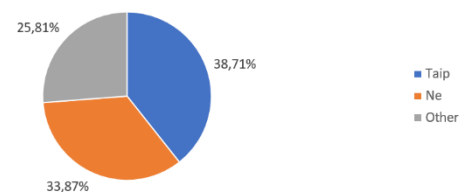
Čia svarbu paminėti, kad formaliai NVO taryba yra sudaryta kiekvienoje savivaldybėje, tačiau kai kur jos iš tiesų neveikia ir tarybos nariai nėra nei pasikeitę, nei susitikę nuo pat tarybos suformavimo pradžios.

Plačiau respondentai NVO tarybą komentuoja taip:

- „NVO taryba aktyvi ir veikli, šiuo metu pristabdytas darbas dėl pandemijos“.
- „NVO taryba proaktyviai įsitraukia į socialinių paslaugų planavimo procesus, operatyviai teikia pasiūlymus, savo darbą organizuoja dialogo principu“.
- „kai reikalingas sprendimas NVO tarybos išsako savo pastabas ir nuomonę“.
- „NVO tarybos posėdžiai vyksta kas ketvirtį. NVO taryba svarsto rajono nevyriausybinių organizacijoms, jų instituciniam stiprinimui aktualius klausimus, teikia. Savivaldybės merui ir administracijos direktoriui rekomendacijas dėl Nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos įgyvendinimo savivaldybėje“.
- „Nuolat analizuoja NVO problemas ir poreikius, teikia pasiūlymus Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms, skleidžia informaciją apie savivaldybėje veikiančias NVO, jų iniciatyvas, veiklą ir patirtį, inicijuoja NVO pasitarimus“.
- „Taryba apjungia visų NVO veiklą, įtakoja lėšų paskirstymą organizacijoms, vienija visas nevyriausybines organizacijas bendrai veiklai“.
- „Trūksta iniciatyvos ir teisinių galių“.
- „NVO taryba aktyvi ir veikli, šiuo metu pristabdytas darbas dėl pandemijos“.
- „Didelio entuziazmo nėra“.
- „Formaliai išpildytas teisės akto reikalavimas“.
- „Nevykdo aktyvios veiklos“.

NVO tarybų priimami sprendimai susiję su skurdo, socialinės atskirties ar negalios klausimais

Ar NVO taryba priima sprendimus susijusius su skurdo, socialinės atskirties ar negalios klausimais?

13 pav.

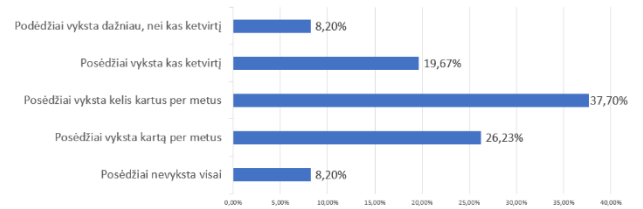
Daugiau nei trečdalis (38,71%) respondentų teigia, kad skurdo, socialinės atskirties ir negalios klausimai yra svarstomi NVO tarybose, kiek mažiau jų (35,48%) teigia, kad NVO taryba pateikia savivaldybei savo sprendimus dėl socialinių paslaugų planavimo. Tačiau beveik pusė (41,96%) teigia, kad tarybos savo sprendimų savivaldybei socialiniais klausimais visai neteikia.

NVO tarybų posėdžių dažnis

14 pav.

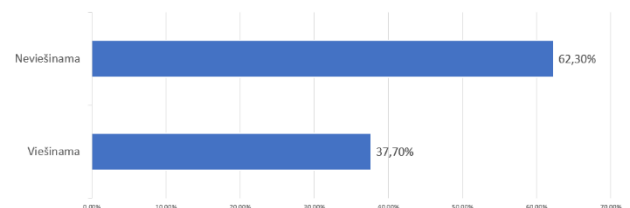
Tikėtina, kad daugiausiai entuziazmo ir prasmės yra tose NVO tarybose, kurios renkasi kas ketvirtį ir dažniau, neneigiant prasmės ir naudos visų likusių.

NVO tarybų posėdžių dažnis

NVO tarybos posėdžių darbotvarkės ir protokolų viešinimas

NVO tarybos posėdžių darbotvarkės ir protokolų viešinimas

15 pav.

Kitas prasmės ir naudos klausimas – ar yra ką viešinti. Taigi, viešina savo sprendimus ir darbo planus tik 37,70% tiriamųjų atstovaujamų savivaldybių NVO tarybos. Prašant pateikti internetinę nuorodą, dar bent 7,96% nuo teigusių, kad viešina, nuorodos neįkėlė.

Savivaldybių atstovų rekomendacijos NVO tarybos veiklai gerinti

- „Administracijoje numatyti konkrečią pareigybę, kuri dirbtų su NVO sektoriumi ir NVO taryba, padėtų NVO sektoriui labiau įsitraukti į priimamus sprendimus“.
- „NVO taryba turi patariamojo pobūdžio galią, reikėtų, kad NVO sprendimai būtų teisiškai svaresni. Nustatyti sritis, kuriose turėtų būti veikama pagal NVO tarybos priimtus sprendimus“.
- „Labiau viešinti NVO Tarybos veiklą“.
- „NVO tarybą supažindinti su teisės aktais, finansavimo programomis (rengiamomis), darbais, susijusiais su NVO veikla, kad galėtų teikti savo siūlymus, pastabas“.
- „Turėtų būti dažniau organizuojami posėdžiai“.
- „Kelti kompetenciją“.

Savivaldybių atstovų pasitenkinimas bendradarbiavimu su nevyriausybinėmis organizacijomis yra 8,05 iš 10.

Pagrindiniai bendradarbiavimo iššūkiai

- NVO aktyvumo stoka, atgalinio ryšio stoka, žmonių užimtumas.

- Sistemiškai užprogramuota įtampa. Dažnai pritrūksta kompetencijų - sprendimai daromi vadovaujantis emocijomis, trūksta motyvacijos ieškoti konstruktyvių bendradarbiavimo būdų ir formų. Išsiskiria NVO ir savivaldybės požiūris į NVO finansavimą.
- Savivaldybė suinteresuota NVO – kaip lygiaverčio partnerio plėtra, tačiau dalis NVO turi menkus atitinkamos srities specialistų resursus, nepritraukia naujų.
- Finansavimo stoka, NVO kompetencijų rengiant paraiškas tarptautiniam fondams stoka, organizacijų uždarumas, t. y. trūksta bendradarbiavimo tarp nevyriausybinių organizacijų.
- Pagrindiniai iššūkiai: 1) NVO įsitraukimas ir dalyvavimas; 2) informacijos pasidalijimas; 3) grįžtamojo ryšio užtikrinimas.
- Konkurencija su biudžetiniu sektoriumi, politikų nepasitikėjimas NVO veikla, menki gebėjimai dalyvauti projektinėse veiklose ir pritraukti rėmėjų, savanorystės problema, nepakankamas pačių pasitikėjimas.
- Pagrindinis iššūkis šiuo metu - perduoti paslaugas NVO.
- NVO bendruomenių aktyvumo trūkumas, plečiant paslaugų pasiūlą.
- Dažna darbuotojų kaita, dokumentų valdymo iš dalies kompetencijų stoka.
- Kompetencijų stoka rengiant įvairius dokumentus.
- Covid-19 laikotarpiu apsunkintas bendradarbiavimas.
- Pasitaiko atvejų, kai reikia paraginti NVO teikti Savivaldybei ataskaitas, viešinti savo vykdomas veiklas.
- Trūksta supratimo apie NVO reikšmę.

Savivaldybių atstovų rekomendacijos kaip pagerinti bendradarbiavimą

- Nuolatinis ir aktyvus ryšio su NVO palaikymas, raginimas teikti siūlymus, jų problemų sprendimas, raginimas dalyvauti projektinėje veikloje.
- Savivaldybių ir NVO diskusijas galėtų moderuoti nepriklausomi ir nešališki moderatoriai. - Nacionaliniais teisės aktais įpareigoti savivaldybes savo biudžetuose numatyti dalyvaujamojo biudžeto dalį. NVO taryboms suteikti realių galių, paremtų finansavimo skirstymu.
- NVO poreikių išsiaiškinimas, tikslinės lėšos NVO stiprinti, savivaldybės internetinėje svetainėje NVO sektoriui skirtos skilties sukūrimas, kurioje būtų informuojama apie rajone veikiančias NVO, svarbias aktualijas, NVO naujienas, aktualias savivaldybės gyventojams.
- Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų efektyvesniam bendradarbiavimui reikalinga: 1) didinti tiek Savivaldybės darbuotojų, tiek nevyriausybinių organizacijų atstovų kompetencijas: vienodas supratimas, kalbėjimas ir susikalbėjimas, pasitikėjimas, įsipareigojimų laikymasis; 2) bendrų tikslų išsigryninimas ir jų siekimas; 3) komanda/lyderystė.
- Valstybės prisidėjimas prie akredituotų paslaugų finansavimo (tokiu pat principu kaip vaikų dienos centrai), valstybės politika perduoti kuo daugiau paslaugų NVO, švietėjiška veikla, mokymai ir gebėjimų stiprinimas.
- Organizuoti daugiau susitikimų ir pasitarimų bendradarbiavimo klausimais.
- Turėtų savivaldybėje atsirasti etatinis darbuotojas, kuris kuruotų NVO veiklą savivaldybėje.

Apibendrinimas

- NVO bendradarbiavimą su savivaldybėmis vertina – 7,36 iš 10.
- Savivaldybės vertina bendradarbiavimą su NVO – 8,05 iš 10.

- Taigi, abi pusės bendradarbiavimą vertina pozityviai ir net labai panašiai. Vis tik palankiau šį bendradarbiavimą vertina savivaldybės.

Savivaldybių pasitikėjimas socialinėmis NVO

- Didžioji dalis savivaldybių atstovų (74,19%) yra patenkinti NVO atskaitomybe už skirtą projektinį finansavimą.
- Daugiau nei puse tyrime dalyvavusių NVO (dauguma dirba socialinėje srityje) gauna patalpas iš savivaldybės lengvatinėmis sąlygomis (51,74 % organizacijų).
- Didžioji NVO atstovų dalis (84,56%) teigia, kad gauna lėšų iš savivaldybių projektinio finansavimo.

Bendradarbiavimo tobulintinos sritys

- Vis tik 50,97% NVO atstovų nėra patenkinti bendradarbiavimu su savivaldybėmis:
 - Didžiausi (20,47% nuo visų įvardintų sunkumų) yra susiję su įvairiais finansavimo klausimais – dažniausiai, kad tai visai neskiriamas arba per mažas finansavimas, arba su finansavimo nepastovumu, pvz., kasmet pirmuosius kelis mėnesius finansavimas vėluoja.
 - Finansavimo sumos yra per menkos, kad pasiekti reikšmingų rezultatų.
 - Iki šiandien yra išlikęs principas kai kuriose savivaldybėse finansuoti. Visas organizacijas nepriklausomai nuo jų pateiktų paraiškų turinio ar tikslų.
 - Savivaldybės nepakankamai investuoja į NVO stiprinimą.
 - Daug savivaldybių net nežino kiek ir kokios NVO veikia.

Bendradarbiavimo stiprinimas

- Tiriamieji įvardino, kad savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo stiprinimui reikėtų:
 1. Kad savivaldybės turėtų visą informaciją apie savivaldybėje veikiančias organizacijas ir jų veiklą.
 2. Savivaldybės puslapyje viešinti informaciją apie NVO veiklą, jų teikiamas paslaugas, renginius ir pan.
 3. Perduoti kaip įmanoma daugiau paslaugų nevyriausybiniams organizacijoms.
 4. Daugiau tiesioginio bendravimo sprendžiant bendrus klausimus.
 5. Reikalingas savivaldybės darbuotojas, atsakingas už NVO.

Viešųjų paslaugų teikimas

- 28,96% nevyriausybinių organizacijų teikia paslaugas, kurias apmoka savivaldybė.
- 2020 m. bendras šalies paslaugų perdavimo rodiklis - 10,39%, socialinėje srityje, net 13,8% (NIPC duomenimis).
- Jei savivaldybės skirtų daugiau lėšų paslaugų pirkimų konkursams, tai jau dabar 38,22% tyrime dalyvavusių NVO atstovų imtųsi teikti paslaugas.
- Savivaldybės teigia, kad dažniausiai paslaugos nėra teikiamos ne darbo metu. Čia pirmiausia galėtų prisidėti NVO užtikrindamos paslaugas pagal poreikį visas 24 val.
- Savivaldybių atstovai neturi svarbesnių pastabų dėl NVO paslaugų kainų.

Viešųjų paslaugų pirkimo būdai

- Net 37,10% savivaldybių atstovų teigia, kad paslaugų neperka iš NVO. Tačiau, visos savivaldybės rengia projektinio finansavimo konkursus. Čia yra maišomos sąvokos. Paslaugos gali būti perkamos per:
 - Projektinio finansavimo konkursus.

- Viešuosius pirkimus (įskaitant rezervuotas sutartis) ir;
- per tiesioginę dotaciją/akreditaciją/krepšelį
- Labai svarbu pabrėžti, kad skelbiami konkursai turi sudaryti vienodas sąlygas visiems dalyvaujantiems, kad savanorystė NVO sektoriuje yra papildoma priemonė ir pridėtinė vertė, o ne pagrindinis darbo principas.

Pasitikėjimas NVO paslaugų teikėjais

- Visų savivaldybių atstovų NVO viešųjų paslaugų profesionalumo vertinimas yra 8 iš 10.
- Pagrindinė savivaldybių kritika yra NVO profesionalumas, tačiau patys teigia, kad „Kadangi finansavimas nėra reguliarus, NVO negali išlaikyti gerų specialistų“.
- 84,62% tyrime dalyvavusių savivaldybių atstovų teigia, kad yra patenkinti NVO teikiamų viešųjų paslaugų kokybe.

NVO vaidmuo savivaldybių sprendimų priėmimo procesuose

- Didžioji dauguma savivaldybių atstovų (75,81%) teigia, kad NVO yra įtraukiamos į sprendimų priėmimą dėl gyventojų poreikių vertinimo ir paslaugų teikimo.
- Daugiau nei pusė (53,28%) nevyriausybinių organizacijų atstovų tai patvirtina.
- Trys ketvirtadaliai savivaldybių atstovų (77,42%) teigia, kad NVO yra įtraukiamos į strateginių planų rengimą ar strateginių sprendimų priėmimą.
- Savivaldybės viliasi, kad svarbiausi klausimai būtų aptarinėjami NVO tarybose.

NVO tarybos

- 61,78% nevyriausybinių organizacijų ir 54,84% savivaldybių atstovų teigiamai vertina NVO tarybų veiklą.
- Daugiau nei trečdalis (38,71%) savivaldybių atstovų teigia, kad skurdo, socialinės atskirties ir negalios klausimai yra svarstomi NVO tarybose, kiek mažiau jų (35,48%) teigia, kad NVO taryba pateikia savivaldybei savo sprendimus dėl socialinių paslaugų planavimo.
- Abi pusės tvirtina, kad yra neveikiančių ar tik egzistuojančių dėl būtinybės NVO tarybų.

Rekomendacijos dėl NVO tarybų veiklos efektyvumo

- Tyrimo dalyviai išsakė, kad NVO tarybų veikla būtų efektyvesnė, jei:
 1. Būtų užtikrinamas skaidrus atstovų į NVO tarybą rinkimas.
 2. NVO tarybos veikla būtų vieša ir skaidresnė, nei dabar.
 3. Savivaldybė turėtų darbuotoją, atsakingą už NVO sektorių. Kai kurie respondentai įvardino, kad norėtų didesnių galių, suteiktų NVO tarybai.